

KONTROLA SKARBOWA W POLSCE

THE TREASURY CONTROL IN POLAND

ANNA KOCIKOWSKA¹

WYDZIAŁ FINANSÓW I ZARZĄDZANIA, WYŻSZA SZKOŁA BANKOWA W TORUNIU

Abstract

The treasury control is specialized service office which is qualified to protect interests and the property rights of the State Treasury which in the structure of the treasury administration was already known to interwar legislation. The protection of interests and the property rights, ensuring effectiveness of carrying out tax obligations of the State Treasury and other parts of the State Treasury budget as well as checking their accordance with possession manage law in state companies are the most important competences of treasury control preventing and eliminating overstepping the law binding in the range of foreign trade and goods brought from abroad, preventing revealing active and passive bribery, mediations in dealing with malpractice among people in-service in the State Treasury administrations.

Key words

Treasury control, property rights, State Treasury, treasury administration, protection of interests

Kontrola skarbową w Polsce jest jedną z wielu służb powołanych do ochrony interesów i praw majątkowych Skarbu Państwa. Warto wspomnieć, że w strukturze administracji skarbowej kontrola skarbową znana była już ustawodawstwu międzywojennemu.

---

¹ Jako autor příspěvku byl na CD i ve sborníku abstraktů nesprávně uveden Jacek Patyk. Autorce Anně Kocikowské i panu Patykovi se tímto omlouváme.

Na CD i w materiału z konferencji zawierającym strześcienia artykułów został przez pomyłkę wyznaczony w postaci autora pan Jacek Patyk. Autorkę artykułu pani Annę Kocikowską tą drogą bardzo uprzejmie przepraszamy.

As the author of this contribution was named Mr. Jacek Patyk. The real author is Mr. Anna Kocikowska. Editors would like to apologize for this very unfortunate mistake.

Po raz pierwszy struktura administracji skarbowej została ustalona na ziemiach polskich po I wojnie światowej ustawą z dnia 31 lipca 1919 roku o tymczasowej organizacji władz i urzędów skarbowych². Ulegała ona od samego początku licznym modyfikacjom. Organizacja aparatu skarbowości w okresie międzywojennym przedstawiała się następująco.

Sprawy celne podlegały bezpośrednio Dyrekcji Cei oraz urzędnikom celnym bezpośrednio podległym Departamentowi Cei Ministerstwa Skarbu . Pozostałe agendy skarbowe zostały scentralizowane w Izbach Skarbowych, a dalej podzielone pomiędzy podległe każdej Izbie Skarbowej w jej okręgu:

- Urzędy Skarbowe podatków i opłat skarbowych,
- Urzędy Skarbowe akcyz i monopolu państwowych,
- Kasy skarbowe

Urzędów Skarbowym monopolu i akcyz podlegała bezpośrednio zatrudniona w ich okręgu KONTROLA SKARBOWA, w skład której wchodził inspektorzy i pracownicy jako organy wykonawcze i bezpośrednio nadzorujący źródła dochodowe akcyz (np. cukrownie, browary, gorzelnie oraz instytucje monopolowe) objęte zakresem działalności przez Izby Skarbowe.

Warto wspomnieć, że sama instytucja kontroli skarbowej wywodzi się z tzw. Straży Skarbowej działającej na terenach byłego zaboru austriackiego. W 1920 r. Minister Skarbu dokonał zmiany nazwy Straży Skarbowej na Kontrolę Skarbową, a w roku 1925 ukazało się pierwsze rozporządzenia Ministra Skarbu o organizacji kontroli skarbowej.³

W dalszej fazie zmian organizacyjnych kontroli skarbowej utworzono tzw. rejony kontroli skarbowej oraz brygady kontroli skarbowej.

---

² L.391 D.P.

³ „Księga Pamiątkowa Polskiej Administracji Skarbowej w Wielkopolsce i na Pomorzu”, Wydawnictwo Stowarzyszenia Urzędników Skarbowych Okręgów Poznań-Grudziądz, 1929 r., str.85-113

Rejony spełniały nadzór nad przedsiębiorstwami produkcji artykułów akcyzowo-monopolowych oraz kontrolę obrotu handlowego tymi artykułami (uprawnienia rejonów kontroli skarbowej można przyrównać do uprawnień dzisiejszego szczególnego nadzoru podatkowego), sporadycznie także przeciwstawiały się nadużyciom porządkowym i współdziałały z urzędami skarbowymi.

Natomiast zadaniem brygady kontroli skarbowej była walka z przestępczością akcyzowo-monopolową oraz kontrola obrotu artykułami akcyzowo-monopolowymi.

Kolejna zmiana w organach wykonawczych władz skarbowych została dokonana m.in. rozporządzeniem Ministra Skarbu z dnia 16 grudnia 1936 roku o organizacji i zakresie działania kontroli skarbowej⁴. Kontrola skarbową podporządkowaną została bezpośrednio Izdom Skarbowym, a nie jak dotychczas Urzędowi skarbowym akcyz i monopolu państwowych. W rejonach kontrolnych mogły być tworzone wzorem brygad kontroli skarbowej oddziały.

Ostatnia przedwojenna reorganizacja organów wykonawczych władz skarbowych została dokonana rozporządzeniem Ministra Skarbu z dnia 23 lutego 1939 roku o organizacji i zakresie działania izb skarbowych oraz podległych im urzędów skarbowych i organów wykonawczych. Obok kontroli skarbowej – jako organu wykonawczego władz skarbowych pojawiła się OCHRONA SKARBOWA, która przejęła dotychczasowe kompetencje brygad kontroli skarbowej.⁵ Głównym zadaniem Ochrony Skarbowej było śledzenie, badanie przyczyn i ujawnianie przestępstw skarbowych.

Tak ukształtowana kontrola skarbową przetrwała do 1951r., kiedy to miała miejsce reforma służb skarbowych. Ministrowi Finansów zostały podporządkowane sprawy rewizji i kontroli finansowej oraz zwalczania przestępczości skarbowej.

Początkowo organami Ministra Finansów w zakresie kontroli i rewizji finansowej były :

1. departament kontrolno-rewizyjny w Ministerstwie Finansów
2. inspektoraty kontrolno-rewizyjne

---

⁴ Dz. U. R. P. Nr 94, poz.664

⁵ J. Kulicki, „Kontrola skarbową. Komentarz”, Dom Wydawniczy ABC, Warszawa 2004 r., str. 22

Od 1954r. dotychczasowy departament kontrolno-rewizyjny w Ministerstwie Finansów został przekształcony w Główny Inspektorat Kontrolno-Rewizyjny, stanowiący jednostkę organizacyjną w Ministerstwie Finansów, na czele którego stanął Główny Inspektor Kontroli Finansowej.

Do zakresu działania organów kontrolno-rewizyjnych należały kontrola i rewizja finansowa wykonywania budżetów jednostek budżetowych i przedsiębiorstw gospodarki uspołecznionej oraz kontrola całokształtu działalności jednostek organizacyjnych podległych Ministrowi Finansów.

Od 1957 r. inspektorom kontrolno-rewizyjnym powierzono zadania w zakresie zwalczania wszelkiego rodzaju nadużyć finansowych, zwłaszcza przestępstw podatkowych, dewizowych i gospodarczych. Likwidacja Głównego Inspektoratu Kontrolno Rewizyjnego oraz inspektorów kontrolno rewizyjnych nastąpiła w 1975 roku. Zostały one zastąpione okręgowymi zarządami dochodów państwa i kontroli finansowej, do zakresu działania których należało m.in:

- planowanie, ustalanie oraz pobór należności budżetowych od jednostek gospodarki uspołecznionej objętych budżetem centralnym,
- ujawnianie i zwalczanie przestępstw popełnionych na szkodę państwa lub jednostek gospodarki uspołecznionej oraz przestępstw i wykroczeń skarbowych.⁶

Struktura taka obowiązywała w zasadzie do 31 grudnia 1982 roku. Zasadniczą zmianę w organizacji administracji skarbowej przyniosła dopiero ustawa z dnia 29 grudnia 1982 roku o urzędzie Ministra Finansów oraz urzędach i izbach skarbowych, na mocy której przywrócono, aczkolwiek w zmienionym kształcie, przedwojenne izby skarbowe i urzędy skarbowe⁷.

Struktura administracji skarbowej została też zmodyfikowana uchwaleniem 28 września 1991 r. ustawy o kontroli skarbowej.⁸ (zwana dalej Ustawą). Ustawa ta jest podstawowym aktem prawnym regulującym pozycję prawną, organizację, cele i zadania oraz funkcje kontroli skarbowej. Ustawa o kontroli skarbowej w swoim 15 –letnim

---

⁶ J. Kulicki, „Kontrola skarbowa. Komentarz”, Dom Wydawniczy ABC, Warszawa 2004 r., str. 24

⁷ (Dz. U. Nr 45, poz. 289 ze zm.)

⁸ Dz. U. z 2004 r., Nr 8, poz. 65 ze zm.

okresie obowiązywania była wielokrotnie zmieniana i nowelizowana. Praktycznie na dzień dzisiejszy nie ma artykułu w ustawie o kontroli skarbowej, który nie byłby przez ustawodawcę zmieniony.

Celem współczesnej kontroli skarbowej określonym w art. 1 Ustawy jest ochrona interesów i praw majątkowych Skarbu Państwa, zapewnienie skuteczności wykonywania zobowiązań podatkowych i innych należności stanowiących dochód budżetu państwa lub państwowych funduszy celowych, jak również badanie zgodności z prawem gospodarowania mieniem innych państwowych osób prawnych, przeciwdziałanie i zwalczanie naruszeń prawa obowiązującego w zakresie obrotu towarowego z zagranicą i obrotu towarami przywożonymi z zagranicy oraz zapobieganie i ujawnianie przestępstw łapownictwa biernego i czynnego, pośrednictwa w załatwieniu sprawy w zamian za korzyść majątkową lub osobistą, czynnej płatnej protekcji czy wreszcie nadużycia władzy wśród osób zatrudnionych lub pełniących służbę w jednostkach organizacyjnych podległych ministrowi finansów.

Szczegółowy zakres kontroli skarbowej regulują natomiast art. 2 i 3 Ustawy.

Do zakresu tego ustawodawca zaliczył m.in.:

- 1)** kontrolę rzetelności deklarowanych podstaw opodatkowania oraz prawidłowości obliczania i wpłacania podatków;
- 2)** ujawnianie i kontrola niezgłoszonej do opodatkowania działalności gospodarczej, a także dochodów nieznajdujących pokrycia w ujawnionych źródłach przychodów;
- 3)** kontrolę źródeł pochodzenia majątku, w przypadku niezgłoszenia do opodatkowania działalności gospodarczej, a także dochodów nieznajdujących pokrycia w ujawnionych źródłach przychodów;
- 4)** kontrolę celowości i zgodności z prawem gospodarowania środkami publicznymi oraz środkami pochodzącymi z Unii Europejskiej i międzynarodowych instytucji finansowych, podlegającymi zwrotowi oraz kontrolę wywiązywania się z warunków finansowania pomocy z tych środków;
- 5)** kontrolę prawidłowości przekazywania środków własnych do budżetu Unii Europejskiej;
- 6)** certyfikację i wydawanie deklaracji zamknięcia pomocy finansowej ze środków pochodzących z Unii Europejskiej;

- 7) badanie celowości w czasie podejmowania decyzji i zgodności z prawem wykorzystania i rozporządzania mieniem państwowym, a w szczególności ujawnianie niedoborów;
- 8) badanie wykorzystania mienia otrzymanego od Skarbu Państwa w celu realizacji zadań publicznych oraz prawidłowości prywatyzacji mienia Skarbu Państwa;
- 9) kontrolę rzetelności wypełniania zobowiązań wynikających z udzielonych przez Skarb Państwa poręczeń i gwarancji;
- 10) kontrolę zgodności wykorzystania środków, których spłatę poręczył lub gwarantował Skarb Państwa, z ich przeznaczeniem;
- 11) kontrolę zgodności z prawem przywozu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej towarów dopuszczonych do obrotu lub mających inne przeznaczenie celne oraz wywozu towarów poza terytorium RP;
- 12) ujawnianie składników majątkowych podmiotów zobowiązanych do uiszczenia należności publicznych lub podejrzanych o czyny zagrożone karą grzywny lub karami pieniężnymi;
- 13) kontrolę oświadczeń o stanie majątkowym osób - obowiązanych do ich składania - zatrudnionych lub pełniących służbę w jednostkach organizacyjnych podległych ministrowi właściwemu do spraw finansów publicznych;
- 14) kontrolę resortową jednostek organizacyjnych podległych ministrowi właściwemu do spraw finansów publicznych;
- 15) badanie przestrzegania przez rezydentów i nierezydentów ograniczeń i obowiązków określonych w przepisach prawa dewizowego;
- 16) prowadzenie działalności analitycznej i prognostycznej w odniesieniu do negatywnych zjawisk występujących w obszarze właściwości kontroli skarbowej oraz przedstawianie w tym zakresie informacji i analiz organom administracji rządowej;
- 17) zapewnianie ochrony fizycznej i technicznej inspektorom i pracownikom, a za zgodą Generalnego Inspektora Kontroli Skarbowej także innym organom i instytucjom państwowym;
- 18) badanie prawidłowości stosowania cen urzędowych, a także cen umownych w zakresie objętym ograniczeniami swobodnego kształtowania ich poziomu;
- 19) rozpoznawanie i zwalczanie przestępstw i wykroczeń związanych z obrotem z zagranicą towarami i technologiami objętymi kontrolą międzynarodową, naruszających prawa ochrony dóbr kultury narodowej, narodowego zasobu archiwalnego i ochrony

własności intelektualnej, polegających na wprowadzaniu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej i wyprawdaniu z niego środków płatniczych pochodzących z przestępstw, a także ściganych na mocy umów i porozumień międzynarodowych, oraz zapobieganie im;

20) zapobieganie i ujawnianie przestępstw, związanych z korupcją, popełnianych przez osoby zatrudnione lub pełniące służbę w jednostkach organizacyjnych podległych ministrowi właściwemu do spraw finansów publicznych.

Zadaniem kontroli skarbowej jest również zgodnie z art. 6 ust.2 ustawy o kontroli skarbowej prowadzenie postępowania przygotowawczego, w trybie i na zasadach określonych w przepisach [Kodeksu postępowania karnego](#)⁹, [Kodeksu postępowania w sprawach o wykroczenia](#)¹⁰ i [Kodeksu karnego skarbowego](#).¹¹

Struktura organizacyjna kontroli skarbowej została przedstawiona w art. 8 [ust. 1](#) Ustawy. W świetle tego przepisu organami kontroli skarbowej są:

- 1)** minister właściwy do spraw finansów publicznych jako naczelny organ kontroli skarbowej,
- 2)** Generalny Inspektor Kontroli Skarbowej jako organ wyższego stopnia nad dyrektorami urzędów kontroli skarbowej,
- 3)** dyrektor urzędu kontroli skarbowej.

Do 30 czerwca 2002 r. organami kontroli skarbowej (jednoosobowymi) byli inspektorzy kontroli skarbowej. Od 1 lipca 2002 roku organem tym stał się dyrektor kontroli skarbowej¹².

Organy kontroli skarbowej nie byłyby w stanie realizować jednoosobowo zadań ustawowych. Czynności te (na podstawie stosownych upoważnień) – czynności kontrolne- wykonują inspektorzy kontroli skarbowej i pracownicy jednostek

---

⁹ Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks postępowania karnego.(Dz. U. Nr 89, poz. 555 ze zm.)

¹⁰ Ustawa z dnia 24 sierpnia 2001 r. Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia (Dz. U. Nr 106, poz. 1148 ze zm.),

¹¹Ustawa z dnia 10 września 1999 r. Kodeks karny skarbowy (Dz. U. z 2007 r. Nr 111, poz. 765 ze zm.)

¹² Ustawa z dnia 7 czerwca 2002 r. o zniesieniu Generalnego Inspektora Celnego, o zmianie ustawy o kontroli skarbowej oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz. U. Nr 89, poz.804)

organizacyjnych kontroli skarbowej. W czynnościach kontrolnych na podstawie art. 13 ust. 8 Ustawy mogą uczestniczyć również osoby uprawnione na podstawie ratyfikowanych przez Rzeczpospolitą Polską umów międzynarodowych, a w przypadku dokonywania kontroli środków przekazanych Rzeczypospolitej Polskiej przez instytucje Unii Europejskiej - przedstawiciele organów Unii Europejskiej. Konwencja o wzajemnej pomocy administracyjnej w sprawach podatkowych, sporządzona w Strasburgu dnia 25 stycznia 1988 r. ratyfikowana przez Rzeczpospolitą Polską dnia 4 sierpnia 1998 r.¹³, w art. 9 dotyczącym kontroli podatkowej za granicą, dopuszcza możliwość uczestniczenia przedstawiciela administracji skarbowej jednego państwa w kontroli podatkowej przeprowadzanej na terenie drugiego państwa.

Zasadą jest, że czynności kontrolne przeprowadza inspektor kontroli skarbowej samodzielnie. Może on jednak powierzyć dokonywanie czynności kontrolnych pod swoim nadzorem upoważnionym pracownikom.

Do wyłącznej kompetencji inspektora kontroli ustawodawca zastrzegł jednak następujące czynności: zarządzania inwentaryzacji, przesłuchiwanie świadków, przesłuchiwanie kontrolowanego w charakterze strony, dokonywania ostatecznych obliczeń należności budżetowych, czynności, dokonania oględzin oraz przeszukania lokali mieszkalnych, innych pomieszczeń lub rzeczy, jeżeli powzięto informację o prowadzeniu niezgłoszonej do opodatkowania działalności gospodarczej albo w przypadku gdy są tam przechowywane przedmioty, księgi podatkowe, akta lub inne dokumenty mogące mieć wpływ na ustalenie istnienia obowiązku podatkowego lub określenie wysokości zobowiązania podatkowego.

Przepisy prawa dają organom kontroli skarbowej szerokie uprawnienia. Inspektorzy kontroli skarbowej, w zakresie wynikającym z upoważnienia, są w szczególności uprawnieni do:

- 1) wstępu na grunt oraz do budynków, lokali lub innych pomieszczeń kontrolowanego;
- 2) wstępu do lokali mieszkalnych w przypadku, gdy oględziny lokalu mieszkalnego są niezbędne do zweryfikowania zgodności stanu faktycznego z danymi wynikającymi

---

¹³ (Dz. U. Nr 141, poz.913)

ze złożonej przez podatnika deklaracji oraz z innych dokumentów potwierdzających poniesienie wydatków na cele mieszkaniowe.

- 3) żądania okazania majątku podlegającego kontroli oraz dokonania jego oględzin;
- 4) żądania udostępniania akt, ksiąg i wszelkiego rodzaju dokumentów związanych z przedmiotem kontroli oraz do sporządzania z nich odpisów, kopii, wyciągów, notatek, wydruków i udokumentowanego pobierania danych w formie elektronicznej;
- 5) zbierania innych niezbędnych materiałów w zakresie objętym kontrolą;
- 6) zabezpieczania zebranych dowodów;
- 7) legitymowania osób w celu ustalenia ich tożsamości;
- 8) żądania przeprowadzenia spisu z natury;
- 9) przesłuchiwanie m.in. świadków, kontrolowanego,
- 10) zasięgania opinii biegłych.¹⁴

Przy wykonywaniu zadań kontrola skarbową oprócz wyżej wymienionych licznych uprawnień, korzysta jeszcze z uprawnień, które przysługują jej w ramach tzw. policji skarbowej czy też uprawnień do prowadzenia kontroli operacyjnej w ramach wywiadu skarbowego.

Ustawa z dnia 7 czerwca 2002 r. o zniesieniu Generalnego Inspektora Celnego, o zmianie ustawy o kontroli skarbowej oraz o zmianie niektórych innych ustaw nadała inspektorom kontroli skarbowej dodatkowe uprawnienia określone w [rozdziale 2a](#) zatytułowanym „Uprawnienia kontroli skarbowej oraz zasady użycia środków przymusu bezpośredniego i broni palnej”. Uprawnienia te związane są one z wprowadzeniem policji skarbowej.

Uprawnienia przysługujące w ramach policji skarbowej służą inspektorom i pracownikom tylko przy wykonywaniu czynności związanych z realizacją określonych w Ustawie zadań.

Do uprawnień tych ustawodawca zalicza prawo do:

- 1) legitymowania osób w celu ustalenia ich tożsamości¹⁵,

---

¹⁴ Art. 286 [ustawy](#) z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Ordynacja podatkowa (Dz. U. z 2005 r. Nr 8, poz. 60 z późn. zm.) w zw. z [art. 31](#) ustawy z dnia 28 września 1991 r. o kontroli skarbowej,

¹⁵ Zob. Rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 21 grudnia 2006 r. w sprawie szczegółowego trybu legitymowania, zatrzymywania i przeszukiwania osób, przeszukiwania pomieszczeń, bagażu i

2) zatrzymywania i przeszukiwania osób oraz przeszukiwania pomieszczeń, bagażu i ładunku w trybie i przypadkach określonych w przepisach [Kodeksu postępowania karnego](#) i [Kodeksu karnego skarbowego](#),¹⁶

3) zatrzymywania pojazdów i innych środków przewozowych w celu przeprowadzenia kontroli przewożonych towarów lub dokumentów przewozowych dotyczących tych towarów, a także badania towarów i pobierania ich próbek, oraz przeprowadzenia kontroli rodzaju używanego paliwa przez pobranie próbek paliwa ze zbiornika pojazdu mechanicznego,¹⁷

4) zwracania się o niezbędną pomoc do innych jednostek organizacyjnych, przedsiębiorców i organizacji społecznych, jak również zwracania się w nagłych wypadkach do każdej osoby o udzielenie doraźnej pomocy, w ramach obowiązujących przepisów prawa.

Ustawa o kontroli skarbowej przewiduje również w rozdziale 2a możliwość użycia przez kontrolę skarbową środków przymusu bezpośredniego oraz broni palnej. Stosowanie środków przymusu przez kontrolę skarbową możliwe jest jednakże jedynie przy realizacji następujących jej zadań m.in.:

- ujawnianiu i kontroli niezgłoszonej do opodatkowania działalności gospodarczej, a także dochodów nieznajdujących pokrycia w ujawnionych źródłach przychodów,
- kontroli zgodności z prawem przywozu towarów dopuszczonych do obrotu na polskim obszarze celnym lub kontrola i ujawnianie towarów nielegalnie wprowadzonych na polski obszar celny.

Uprawnienia do stosowania środków przymusu bezpośredniego przysługują wyłącznie inspektorom i pracownikom zatrudnionym w wyodrębnionych komórkach

---

ładunku, zatrzymywania pojazdów i innych środków przewozowych przez inspektorów i pracowników kontroli skarbowej, badania towarów i pobierania ich próbek oraz zdejmowania i ponownego nakładania zamknięć celnych (Dz. U. z 2007 r. Nr 5, poz. 35).

¹⁶ Zob. [art. 217-235](#), [art. 243-248](#) kodeksu postępowania karnego oraz [rozporządzenie](#) Ministra Finansów z dnia 1 lipca 2002 r. w sprawie komórek organizacyjnych kontroli skarbowej, w których zatrudnionym inspektorom i pracownikom przysługuje umundurowanie służbowe i broń służbowa, a także naboru do tych komórek (Dz. U. Nr 100, poz. 911 z późn. zm.).

¹⁷ Zob. Rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 16 stycznia 2006 r. w sprawie wzoru i sposobu oznakowania pojazdów służbowych kontroli skarbowej (Dz. U. z Nr 8, poz. 47).

organizacyjnych kontroli skarbowej. Inspektorom i pracownikom tym przysługuje umundurowanie służbowe i broń służbowa.¹⁸

Na zakończenie warto kilka uwag poświęcić instytucji wywiadu skarbowego, który jest jedną z form realizacji kontroli skarbowej. Czynności wywiadu skarbowego należą do jednych z podstawowych metod stosowanych w walce z nieuczciwymi podatnikami.¹⁹ Regulacje dotyczące wywiadu skarbowego zawarte zostały przede wszystkim w [rozdziale 4](#) Ustawy zatytułowanym „Wywiad skarbowy”.

W niektórych sytuacjach tylko czynności wywiadu skarbowego pozwalają na zebranie dowodów i materiałów, mogących stanowić dowody przydatne w toku postępowania kontrolnego lub postępowania karnego skarbowego. Zgodnie z zapisami ustawy kontrola skarbową obejmuje przeprowadzanie czynności wywiadu skarbowego przez komórki organizacyjne wchodzące w skład jednostek organizacyjnych kontroli skarbowej. Wywiad skarbowy nie ma zastosowania do całego zakresu działania kontroli skarbowej, lecz jedynie do jego części. Przeprowadzanie czynności wywiadu skarbowego polega głównie na uzyskiwaniu, gromadzeniu, przetwarzaniu i wykorzystywaniu informacji o dochodach, obrotach, rzeczach i prawach majątkowych podmiotów podlegających kontroli skarbowej w celu:

- kontroli rzetelności deklarowanych podstaw opodatkowania oraz prawidłowości obliczania i wpłacania podatków, ujawniania i kontroli niezgłoszonej do opodatkowania działalności gospodarczej, a także dochodów niezajdujących pokrycia w ujawnionych źródłach przychodów;
- kontroli zgodności z prawem przywozu na terytorium RP towarów dopuszczonych do obrotu, kontroli i ujawniania towarów nielegalnie wprowadzonych na terytorium RP;
- kontroli oświadczeń o stanie majątkowym osób - obowiązanych do ich składania,
- rozpoznawaniu i zwalczaniu przestępstw i wykroczeń związanych z obrotem z zagranicą towarami i technologiami objętymi kontrolą międzynarodową, polegających na wprowadzaniu na terytorium RP i wyprowadzaniu z niego środków płatniczych

---

¹⁸ Zob. [Rozporządzenie](#) Ministra Finansów z dnia 1 lipca 2002 r. w sprawie komórek organizacyjnych kontroli skarbowej, w których zatrudnionym inspektorom i pracownikom przysługuje umundurowanie służbowe i broń służbowa, a także naboru do tych komórek (Dz. U. Nr 100, poz. 911 z późn. zm.).

¹⁹ J. Kulicki, „Kontrola skarbową. Komentarz”, Dom Wydawniczy ABC, Warszawa 2004 r., str. 462

pochodzących z przestępstw, a także ściganych na mocy umów i porozumień międzynarodowych, oraz zapobieganie tym przestępstwom i wykroczeniom;

– zapobieganiu i ujawnianiu przestępstw związanych z korupcją, popełnianych przez osoby zatrudnione lub pełniące służbę w jednostkach organizacyjnych podległych ministrowi właściwemu do spraw finansów publicznych.

Powyższe regulacje oznaczają, że kontrola skarbowa - wykonując inne swoje zadania ustawowe - nie może posługiwać się wywiadem skarbowym (nie może dokonywać czynności wywiadu skarbowego).

Kontrola skarbowa wyposażona została w jeszcze jedno uprawnienie związane z tajnym pozyskiwaniem informacji w ramach wywiadu skarbowego. Jest to możliwość sprawowania tzw. kontroli operacyjnej. Zgodnie bowiem z przepisem [art. 36c ust. 1](#) Ustawy w ramach czynności operacyjno-rozpoznawczych, podejmowanych przez wywiad skarbowy w celu wykrycia, ustalenia sprawców oraz uzyskania i utrwalenia dowodów przestępstw:

1) skarbowych, przeciwko obrotowi gospodarczemu lub przeciwko mieniu jeżeli wartość przedmiotu czynu lub uszczuplenie należności publicznoprawnej, szkoda majątkowa lub wartość mienia przekracza w dacie popełnienia czynu zabronionego pięćdziesięciokrotną wysokość minimalnego wynagrodzenia za pracę określonego na podstawie odrębnych przepisów,

2) przyjmowania lub wręczania korzyści majątkowej w związku z pełnioną funkcją publiczną,

3) ściganych na mocy umów i porozumień międzynarodowych

jeżeli inne środki okazały się bezskuteczne albo zachodzi wysokie prawdopodobieństwo, że będą nieskuteczne lub nieprzydatne, Sąd Okręgowy w Warszawie (dalej jako Sąd) na pisemny wniosek Generalnego Inspektora Kontroli Skarbowej, złożony po uzyskaniu pisemnej zgody Prokuratora Generalnego, może, w drodze postanowienia, zarządzić kontrolę operacyjną.

Wywiad skarbowy może również uzyskiwać oraz przetwarzać dane identyfikujące: abonenta, zakończenia sieci lub urządzenia telekomunikacyjne, między którymi wykonano połączenie, oraz dane dotyczące uzyskania lub próby uzyskania połączenia

między określonymi urządzeniami telekomunikacyjnymi lub zakończeniami sieci, a także okoliczności i rodzaj wykonywanego połączenia, w szczególności dane transmisyjne i dane o lokalizacji.

Reasumując można stwierdzić, że zadaniem kontroli skarbowej od samego początku jej powstania była ochrona interesów majątkowych Skarbu Państwa. Kontrola skarbową jako formacja, która skutecznie i efektywnie chroniłaby fiskalne interesy państwa miała na początku przeciwstawiać się nadużyciom porządkowym, prowadzić walkę z przestępczością akcyzowo-monopolową oraz dokonywać kontroli obrotu artykułami akcyzowo-monopolowymi. Na dzień dzisiejszy katalog zadań kontroli skarbowej jest bardzo rozbudowany i obejmuje swym zakresem nie tylko kontrolę rzetelności płaconych podatków, nie tylko ujawnianie niezgłoszonej działalności gospodarczej czy kontrolę źródeł pochodzenia majątku, ale również ujawnianie przestępstw celnych, ujawnia łapownictwo, ale również kontrolę środków pochodzących z Unii Europejskiej. Analizując zmiany w ustawie o kontroli skarbowej od lat dziewięćdziesiątych można zaobserwować zwiększenie zakresu kontroli skarbowej ale i uprawnień kontroli skarbowej. Zmiany w ostatnich latach wprowadzające policję skarbową czy zwiększające uprawnienia wywiadu skarbowego wyraźnie pokazują, że wzrasta rola i funkcja oraz ranga tej formacji.

Literature:

- [1] „*Księga Pamiątkowa Polskiej Administracji Skarbowej w Wielkopolsce i na Pomorzu*”, Wydawnictwo Stowarzyszenia Urzędników Skarbowych Okręgów Poznań-Grudziądz, 1929 r.
- [2] Kulicki, J.: „*Kontrola skarbową. Komentarz*”, Dom Wydawniczy ABC, Warszawa 2004r.
- [3] Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks postępowania karnego.(Dz. U. Nr 89, poz. 555 ze zm.)
- [4] Ustawa z dnia 24 sierpnia 2001 r. Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia (Dz. U. Nr 106, poz. 1148 ze zm.)
- [5] Ustawa z dnia 10 września 1999 r. Kodeks karny skarbowy (Dz. U. z 2007 r. Nr 111, poz. 765 ze zm.)

[6] Ustawa z dnia 7 czerwca 2002 r. o zniesieniu Generalnego Inspektora Celnego, o zmianie ustawy o kontroli skarbowej oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz. U. Nr 89, poz.804)

[7] [Ustawa](#) z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Ordynacja podatkowa (Dz. U. z 2005 r. Nr 8, poz. 60 z późn. ZM.)

[8] Rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 16 stycznia 2006 r. w sprawie wzoru i sposobu oznakowania pojazdów służbowych kontroli skarbowej (Dz. U. z Nr 8, poz. 47)